

Swedbank

Įvadas į finansų rinkas

Marius Ignotas
2022 Spalio 25 d.
Vilnius

Kas yra *RINKA*?

Saltinis: CITY A.M. <https://www.cityam.com/chicago-mercantile-exchange-ends-open-outcry-trading-after-167-years/>

Rinka

- Rinka – prekybos vieta, kuri organizuotu būdu padeda pirkėjams ir pardavėjams įvykdyti prekių (paslaugų) perdavimą (suteikimą).
- Nebūtinai apibrėžta fizinėje vietoje
- Nebūtinai turi nuosavybės teises į prekes
- Galima prekių (paslaugų) įvairovė
- Skaidrumas- laiku suteikiama ir patikima informacija
- Likvidumas – galimybė greitai pirkti/parduoti prekes už iš anksto žinomą kainą
- Ndideli sandorių kaštai
- Kainų pokyčiai išlieka „protingumo ribose“

Finansų rinkų „prekė“ - vertybiniai popieriai (finansinės priemonės)

- Akcijos
- Obligacijos
- Investiciniai fondai
- Biržose prekiaujami fondai
- Išvestinės priemonės
- Valiutos?
- ...

Pirminė rinka – emitentai leidžia vertybinius popierius

- Iš kur atsiranda akcijos?

- Pirminis viešas akcijų siūlymas (IPO)
- Antrinis viešas akcijų siūlymas (SPO)
- Papildomos (specialios) emisijos
- ...

- Iš kur atsiranda fondai?

- Fondų valdymo įmonės

- Iš kur atsiranda obligacijos?

- Vyriausybės
- Savivaldybės
- Tarptautinės organizacijos
- Įmonės
- ...

- Iš kur atsiranda išvestinės finansinės priemonės?

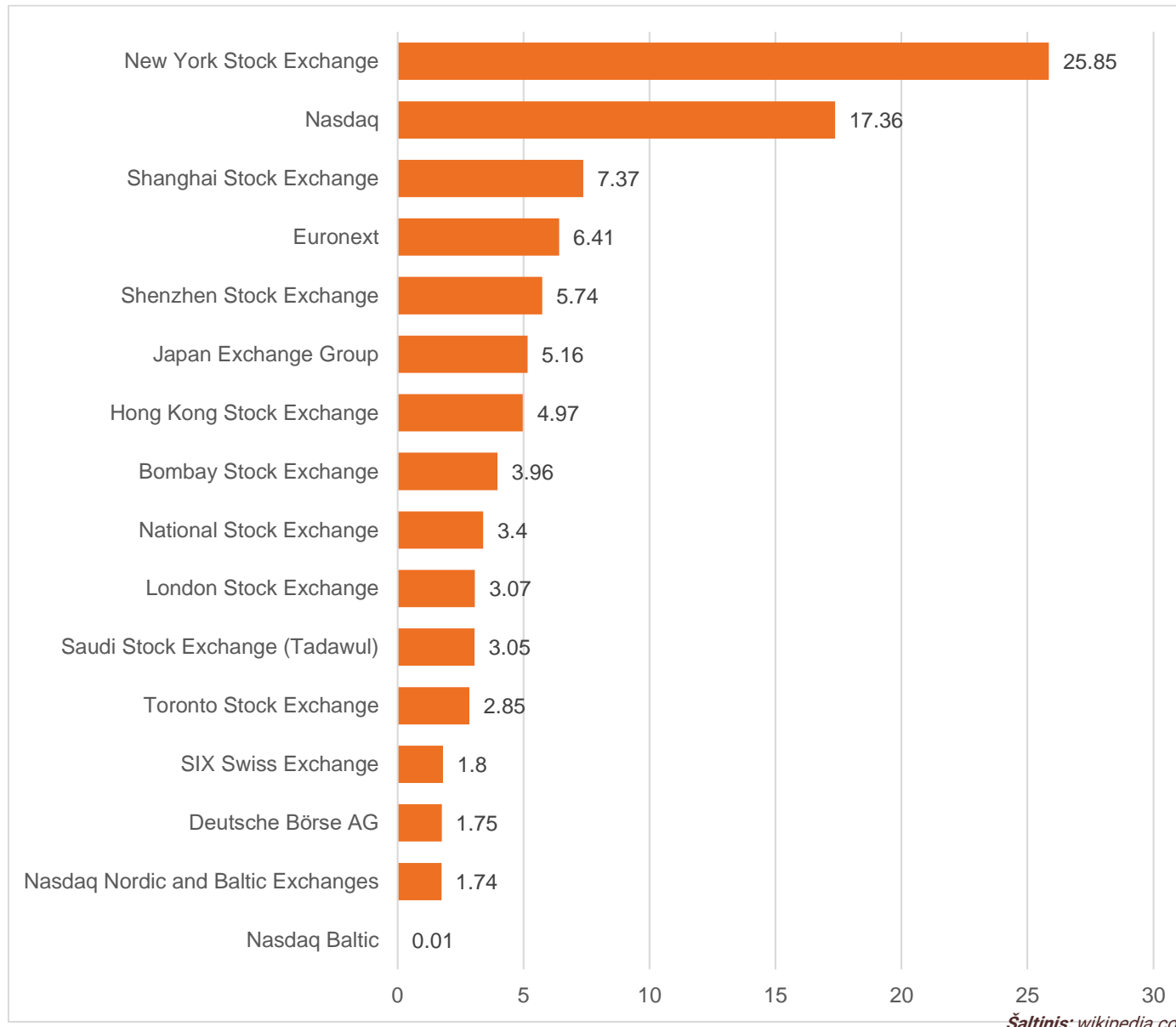
- Biržos
- Investiciniai bankai

Birža – vieta, kur susitinka investuotojai

- Seniausia pasaulio birža įsteigta Amsterdame (XVI a.)
- Olandijos Rytų Indijos Bendrovė - pirmoji įmonė, kurios akcijomis prekiauta biržoje
- Šiandien pasaulyje veikia apie 80 akcijų biržų
- Jose prekiaujama virš 60 tūkst. įmonių akcijomis

Didžiausios pasaulio akcijų biržos pagal kapitalizaciją

Biggest companies in the world since 2000 by market capitalisation

Source: Bloomberg, Google Finance

Kiek kainuoja akcijos?

dividend to 10 p.c., now. More than one in four said
 p.c. last time. More than one in four said
 Net pft £13,049 (21
MOUNT ISA MINES
 a share Australian on
 (against 6d. on smal

ers is to be doubled and that
 of two others trebled.
 Minor production increases

BRITISH STOCKS

Ex 76/78	92 3/4
do 5 1/2%	101
Fund 5 1/2%	97 1/16
do 5 1/4%	94 1/8
do 4%	92 1/2
do 3 1/2%	65
do 66/68	91
do 59/69	90
Rdmtn 3%	61 1/4
Sav 2 1/2%	93
do 55/65	97 27/32
do 60/70	87 1/4
do 65/75	79 1/4
Treas 2 1/2%	41 3/8
do 77/80	77 3/8
do 79/81	76 1/2
do 3%	48 1/2
do 4%	99 1/32
do 5%	87 1/16
do 5 1/2%	91 7/16
Vict 4%	96 3/8
War 3 1/2%	56 3/8

IRATION STOCKS

L'pool	3 1/2%	54 3/8
L'pl	4 3/4%	91 7/8
do	5 1/2%	98 1/4
LCC	3%	20 aft 47 1/4
do	3%	62/7 93 3/4
do	3 1/2%	84 7/8
do	5%	89 3/4
do	5 1/2%	82/4 25/0 dis
Mchstr	5 1/2%	95 3/16
Newcastle	5 1/2%	27/6 dis
S'thnd	5 1/2%	94 1/16

STOCKS & RAILS

Greek	14	25 1/8
do	28	31 1/4
do	31	35 1/2
Jap.	10	75 1/2
do	6 1/2%	24 99 1/2
do	5 1/2%	30 171
Roum Con	4%	4 1/4
Russia	5%	1 3/8
San Paulo	1/3%	66 1/2
Spanish	4%	66 1/2
Tokyo	5 1/2%	98 1/4
do	El 6%	173 1/2
Uruguay	3 1/2%	52 1/2

Account Ends MAY 14—PAY DAY...MAY 26

LATEST PRICES

ELECTRICALS & RADIOS

Aberdare	26/0	Falks	46/6
Aerialite	8/0+	G.E.C.	77/3- 1/0
Alwyn Hld	15/9+	HckbrgHld	17/3
Antiference	4/7 1/2	Home Tele	4/4 1/2
Assoc.El.	46/0+	Hun. A H	10/9
BerrysEL.	21/1 1/2	MidlandEl	93/9
B.I.C.C.	86/3-	Muirhead	39/0
B.S.R.	56/3 1/2+	Newmark	13/6
Bowthorpe	11/6	Painton	42/6+
Brayhead	12/14+	ParsonsCA	56/9+
Br. Relay	13/1 1/2	Perdio	9/0
BrookMtr	51/6	Phil Lmp	140/0
Bruce P	43/6	Pifco	29/9
Bulgin A	8/4 1/2	Plessey	87/3-
Bulpitts	22/9+	Pullin Grp	4/0 3/4
Burco Dean	11/6	PyeCamb	20/4 1/2+
Calcutta	19/3	Pyrotanax	46/3
Cambr'geIn	26/9+	RacalElec	65/9
ChlorideA	15/3	Radio Rnt	45/9 1/2+
Clifford S	3/1 1/2	Redifusion	15/1 1/2
Colvern	35/9	RelayEx	27/0
Comb.Elec.	12/6	RelianceC	30/0
Cont.Sw.	13/9	Reyroile	64/6 1/2+
Con & Comm	7/4 1/2	RobnsnRnt	51/6
Crabtree	26/0	Sandrs(WHD)	8/4 1/2
Cromptn	14/10 1/2	Scott J.	24/6
Dansettel	12/10 1/2	S.E. Lab	16/0+
Decca	73/0+	Shipton	29/10 1/2+
do. A	72/0-	Strand El	29/3 1/2+
Dewhurst	5/6	Sun Elec	24/0
Diet-Tel	11/9	Telefun	28/7 1/2
Dimplex	7/9-	Tele Rent	33/10 1/2
Dreamland	19/9	Thorn El	93/3+
E.Afr.Pw	12/9	do. A	66/6+
Elec..Apprts	10/3 1/2	Ultra El	8/6-
Elec Cons	36/0	Venner	15/1 1/2
Elec.Mach	30/3	WalsallCon	15/0
Elect-Rnt	6/4 1/2	Ward&G	35/9
E.M.I.	56/9-	West Allen	9/4 1/2+
Elitt Auto	23/1 1/2	Westngsh	42/7 1/2+
English E	50/3+	Wheeler	6/3
Ether	8/9	Woods	28/4 1/2
Ever Rdy	27/9		

MINES—GOLD

A.A.Corp	107 1/6 + 1/16	Merries	3/11 1/4
Ashanti	9/0	Mid. Wit.	8/9
Blinkpt	55/6	N.Pioneer	27/6
Blyvoor	26/10 1/2	New Wits	9/9
Bracken	27/1 1/2-	Otsits	81/0-
Buffels	38/9-	P. Brand	61/3
Can. Min	48/7 1/2	P. Steyn	18/9
City Deep	10/4 1/2	Randftn	24/1 1/2
Cornerh'se	15/7 1/2	Rand L	3/9-
Crowns	10/6	Rand M	81/3+
Daggas	17/9	Rand Sel	61/4 1/2
Doornfn	25/4 1/2-	Rop. Dp. B	5/0
Dom. Em.	18/6	St.Helena	7 2/9
Durban	23/9	Simmer	1/0 3/4
E. Daggas	14/3	S.A.Land	10/7 1/2
E. Gedid	7/9	Springs	1/6
E. Rand C	3/0	Stillfontn	25/3+
E.Rand E	20/6	Sub Nigel	7/10 1/2
E. Rand P	27/6	Un. Corp	82/6 1/2+
Freddies	5/3	Vaal Rf.	53/9
FSGedld	104/4 1/2+	Van Dyk	1/7 1/2
FS Saapl	1/4 1/2-	Venters	22/9
GeduldP	60/0	Virginia	2/9 1/4
Gen. Min.	136/3	Viakftn	14/3
Geoffries	5/9	Vogels	4/4 1/2
Goldflds	90/10 1/2+	Welkom	28/3
Groots	10/3	West Area	14/7 1/2
Harmony	17/3+	W. Dries	94/4 1/2-
Harties	36/10 1/2-	WstnDpA	46/10 1/2
Johnnies	105/0	W.Hold	158/6
L. View	25/6 1/2	W.Rand C	14/9
Leslie Gld	19/4 1/2+	W.R.I.T.	62/4 1/2
Libanon	24/6	W. Reets	25/10 1/2
Lorraine	3/4 1/2	W. Wits	81/9-
Lulp Vie	8/4 1/2	Winkelh k	19/1 1/2+
Marie	14/9	Zandpan	5/6

MINES—OTHERS

A.A.Trust	26 1/4	Mt. Lyell	3/10 1/2
As.Mang	31/6	Mt. Mrgn	11/6
Bancroft	7/7 1/2	Nat.Mng	3/0

STEELS

BrownB.St.	24/6	Hedfild	
Colvilles	27/9	Lancs	
do. 4 1/2% Deb	77 1/2	S. Durh	
Consetts	13/4 1/2-	Stl. Wa	
Dorman L	23/10 1/2-	do. 5 1/2%	
do. 4 1/2% Ln.	84	Stewrt	
Eng.St.Pf	14/3	Summe	
do. 4 1/2% Deb	82	do. 5 1/2%	
Firth & B.	26/9-	Utd.St	

STORES, SHOPS

Alice Edwds	3/0	HseFra	
Allen J.	16/6	HseLen	
AlldRetTrd	36/3	Hurst	
Aquasctm	A7/0 1/2	Kitchen	
Army & N	39/0+	Ladies	
Beautility	27/6-	Lawren	
Bellman	33/0	Lebus	
Bentalls	13/0-	Lewis	
Blanes	19/10 1/2	Loyds	
Bluestone	7/4 1/2	Lyndal	
BoardmanM	2/10 1/2	Macow	
Bourne & H	8/3-	Maple	
Br.Home	20/4 1/2+	Marks	
Bckingham	3/10 1/2	MayJo	
Burton	26/6-	Millett	
do. A	21/0-	Myers	
CarnegieM	11/10 1/2	New D.	
Chiesm	20/4 1/2	Nthgat	
Civil Serw.	10/4 1/2	Ow'nO	
Collett J.	13/7 1/2	Oxende	
Cook&Watts	7/7 1/2 1/2+	Peck(J	
Court "A"	31/0 1/2	Perkin	
Currys	26/0 1/2	Peters	
Debenham	40/9+	Phillip	
Dingle E	29/4 1/2	Polly P	
Doland G	4/9	Queira	
Duke M	14/0	Q. St.W	
Ellis & G	6/10 1/2	Reed A	
EmpreStr	34/0	Rivlin	
EvansOS	44/0 1/2	S.&U.S	
Executex	14/0 1/2	Samue	
Forbuoys	34/4 1/2	Selinc	
Freemans	35/0 1/2+	Steinb	
Gainsbr g	3/3	Stone	
Gamage	110/0	Stone	
Gaunson	12/4 1/2	Sturla	
Gomme	6/1 1/2	Sumri	
Grant Bt	15/0	Swan	

Kiek kainuoja akcijos?

- Kainų akcijų indeksai

Pvz. **Dow Jones Industrial Average**

- Svertiniai akcijų indeksai

Pvz. **S&P 500**

Šaltinis: www.tradingview.com

Akcijos KAINA ir akcijos VERTĖ

- Santykiniai rodikliai:
 - Kaina/pelnas (P/E – Price/Earnings)
 - Kaina/buhalterinė vertė (P/B – Price/Book)
 - Kaina/pinigų srautai (P/CF – Price/Cash Flow)
 - Kaina/pardavimai (P/S – Price/Sales)
- Kiti vertinimo metodai:
 - PEG – Price/Earnings/Growth
 - Diskontuotų pinigų srautų metodas

Skolos vertybiniai popieriai - obligacijos

- Akcija ar obligacija – koks skirtumas?

Nominali vertė
(*Face value, Par value,
Principal value*)

100 EUR

Kuponas
(*Coupon*)

6 EUR

Pajamingumas
(*Yield*)

6%

Skolos vertybiniai popieriai - obligacijos

Nominali vertė = 100 EUR

Rinkos kaina
(*Market price*)

99 EUR

Kuponas
(*Coupon*)

6 EUR

Pajamingumas
(*Yield, Yield-to-Maturity*)

?%

Kuri obligacija geresnė?

Nominali vertė = 100 EUR

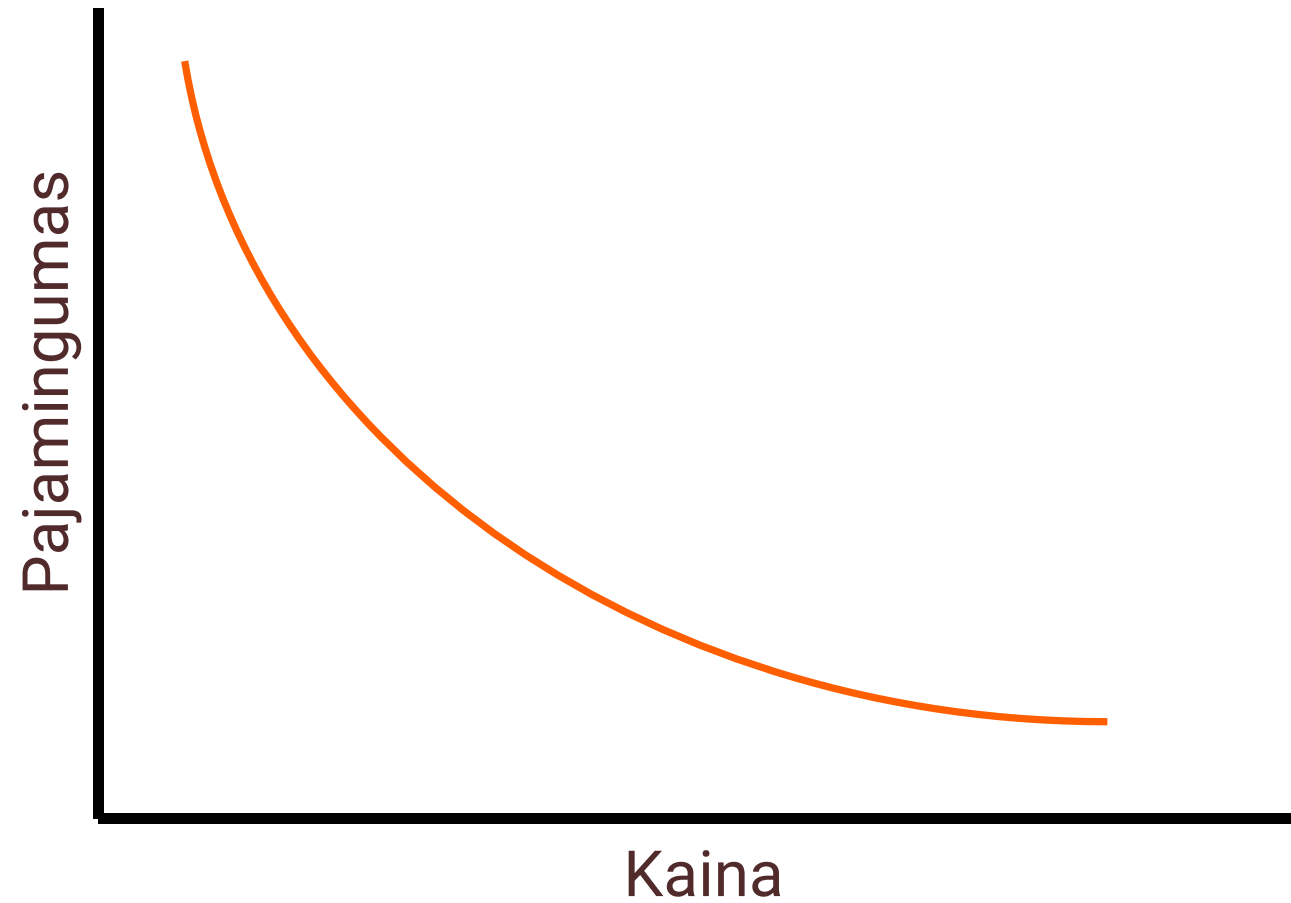
Obligacija A

- Rinkos kaina 95 EUR
- Kuponas – 5 EUR
- Pajamingumas ~10%

Obligacija B

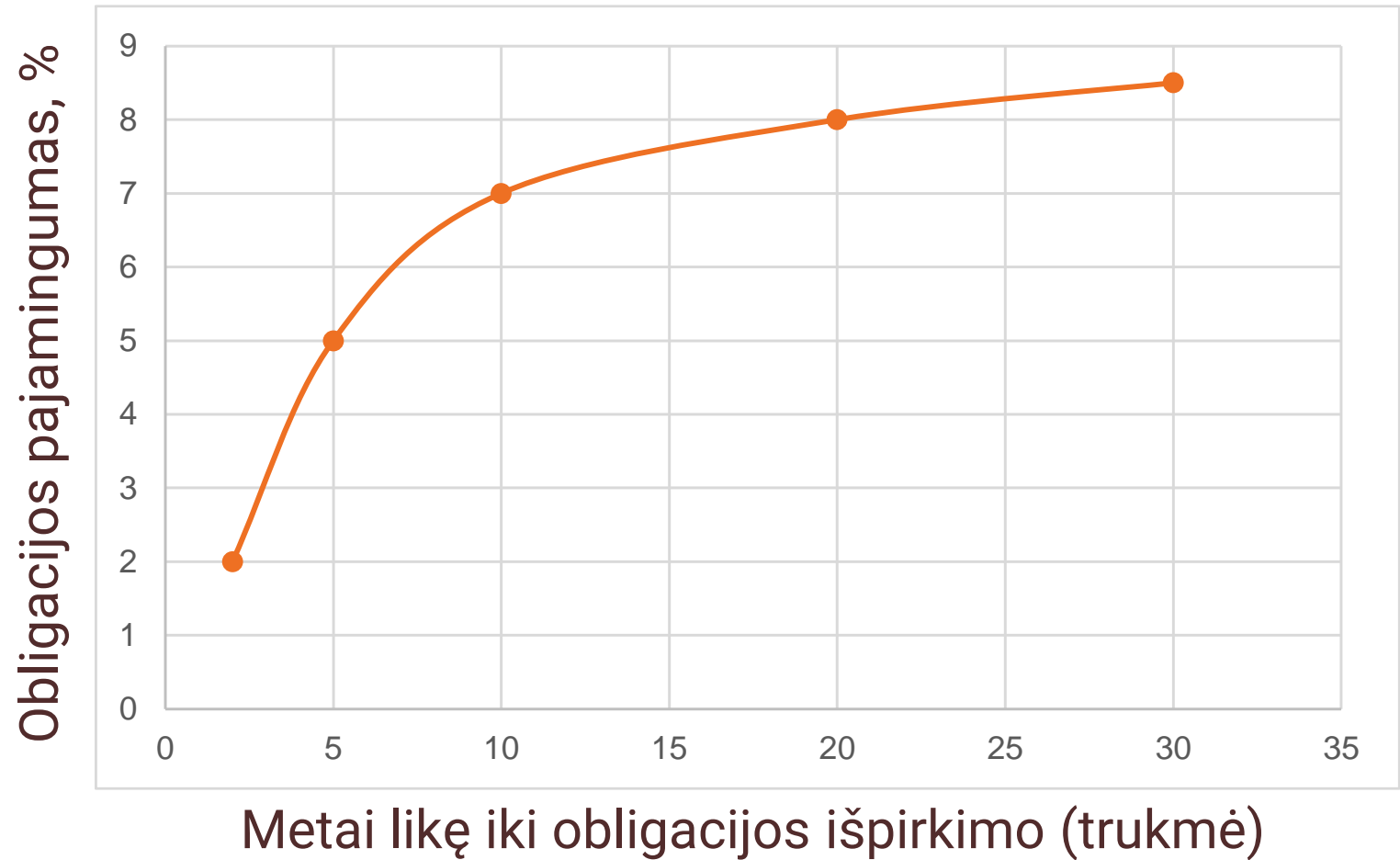
- Rinkos kaina 105 EUR
- Kuponas – 10 EUR
- Pajamingumas ~5%

Obligacijos kaina ir pajamingumas

Obligacijos trukmė ir pajamingumas

Trukmė	Pajamingumas
2 metai	2%
5 metai	5%
10 metų	7%
20 metų	8%
30 metų	8.5%

Obligācijas reitingas ir pajamingumas

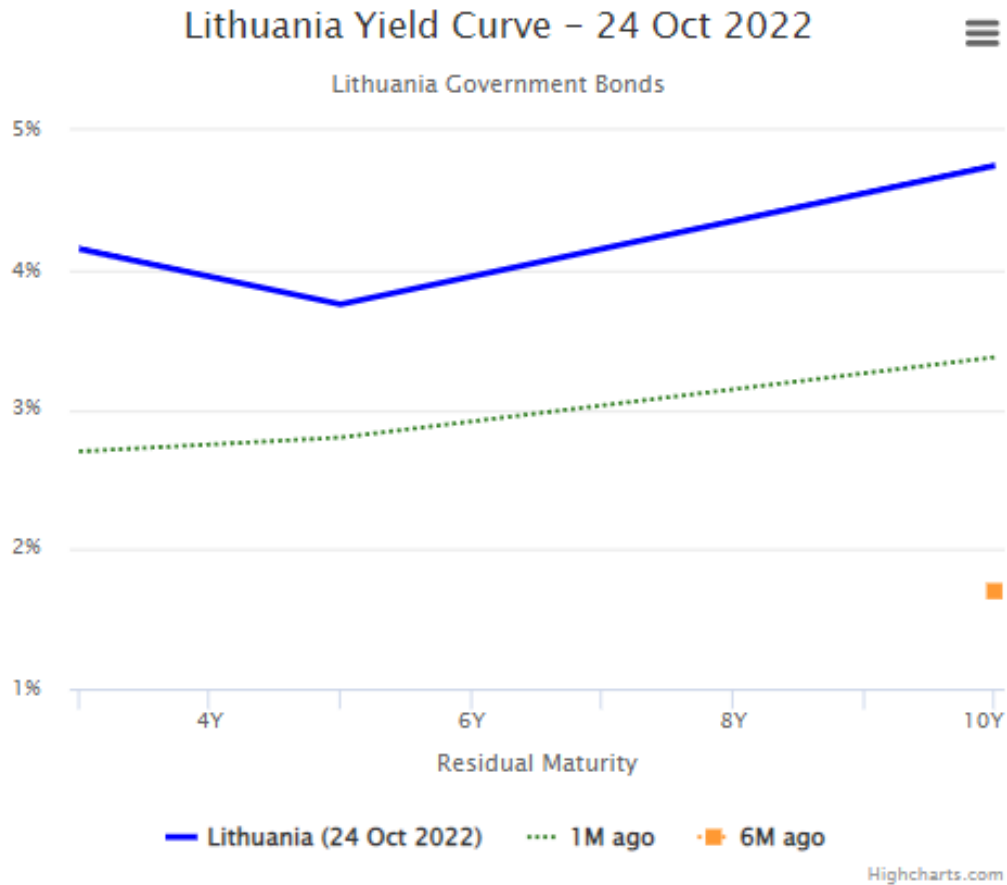
Bond Rating Scale

	MOODY'S	STANDARD & POOR'S	FITCH
Investment Grade	Aaa	AAA	AAA
	Aa1	AA+	AA+
	Aa2	AA	AA
	Aa3	AA-	AA-
	A1	A+	A+
	A2	A	A
	A3	A-	A-
	Baa1	BBB+	BBB+
	Baa2	BBB	BBB
	Baa3	BBB-	BBB-
Non-Investment Grade	Ba1	BB+	BB+
	Ba2	BB	BB
	Ba3	BB-	BB-
	B1	B+	B+
	B2	B	B
	B3	B-	B-
	Caa	CCC	CCC
	Ca	CC	CC
	C	C	C
		D	D

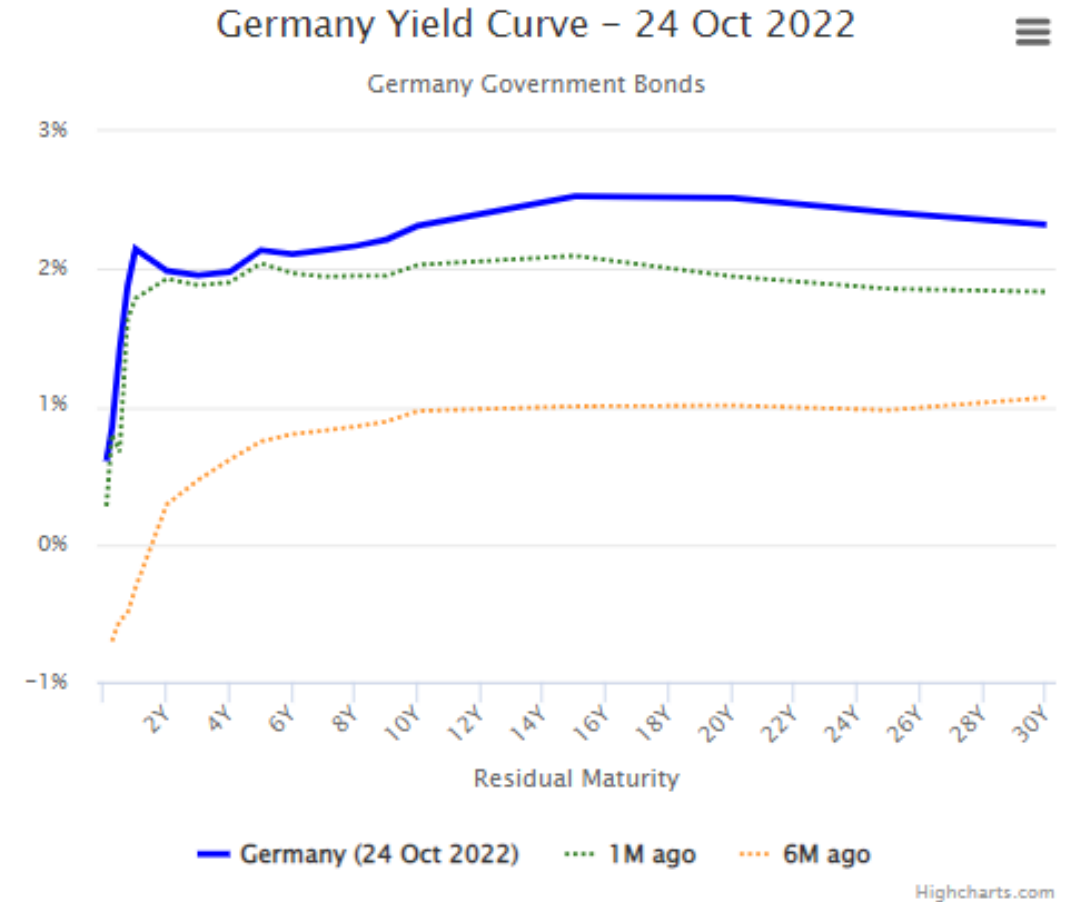

Obligacijos reitingas ir pajamingumas

Lietuvos Respublika: reitingas A+ (S&P)

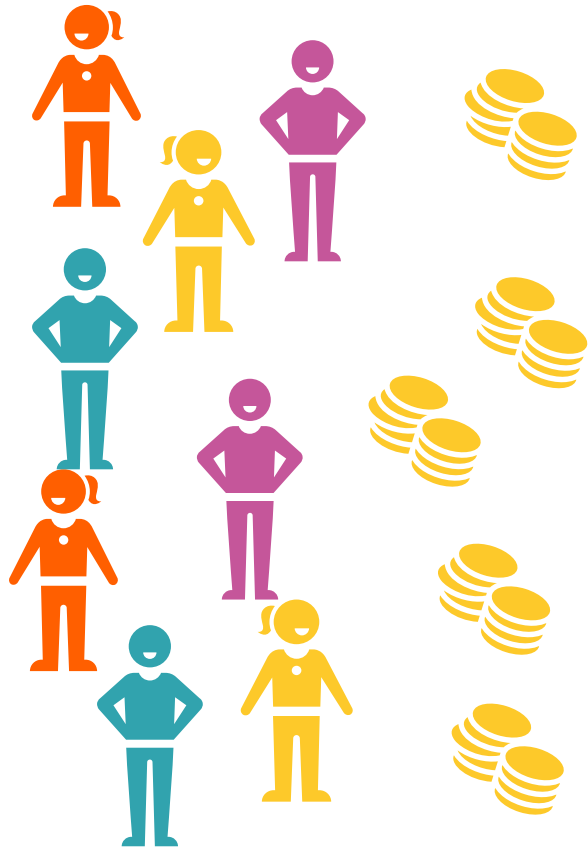
Vokietija: reitingas AAA (S&P)

Šaltinis: <http://www.worldgovernmentbonds.com/>

Investiciniai fondai

Investuotojai

Investicinis fondas

Vertybinių popierių

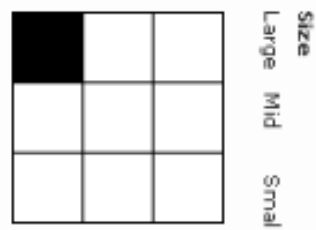

Investicinių fondų rūšys

Fondai skirstomi į:	Kur/kaip investuoja:
Pagal turto klases	Akcijų, obligacijų, žaliavų, nekilnojamojo turto, mišrūs
Pagal geografiją	Amerikos, Europos, Azijos, Kinijos, ...
Pagal sektorius	Technologijų, biomedicinos, vartojimo prekių, automobilių pramonės, ...
Pagal fundamentalius veiksnius	Augimo, vertės
Pagal rizikingumą	100% akcijų, 50% akcijų, 0% akcijų
Pagal kapitalizaciją	„Large-cap“, „Mid-cap“, „Small-cap“
Pagal valdymo stilių	Indeksiniai (pasyviai valdomi), aktyviai valdomi
Pagal įsigijimo būdą	Atviro tipo, uždaro tipo
...	...

Morningstar Style Box[®]

Equity Style

**Value Blend Growth
Style**

Top 5 Regions	%
United States	97.14
Europe - ex Euro	1.29
Eurozone	1.04
Asia - Developed	0.53
Canada	0.00

Asset Allocation

	% Long	% Short	% Net Assets
Stock	98.75	0.00	98.75
Bond	0.00	0.00	0.00
Property	0.00	0.00	0.00
Cash	1.97	0.72	1.25
Other	0.00	0.00	0.00

Top 5 Sectors	%
Financial Services	21.95
Healthcare	20.42
Industrials	10.52
Consumer Defensive	9.78
Energy	8.93

Top 5 Holdings	Sector	%
ConocoPhillips	Energy	3.09
UnitedHealth Group Inc	Healthcare	3.06
Bristol-Myers Squibb Co	Healthcare	2.84
Exxon Mobil Corp	Energy	2.72
Raytheon Technologies Corp	Industrials	2.38

Increase Decrease New since last portfolio

JPM US Equity Income Fund C - Net Accumulation

Kas yra rizika?

- Tikimybė, kad rezultatas neatitiks lūkesčių.
- Kaip valdyti finansinę riziką:
 - Nedaryti nieko
 - Diversifikuoti
 - **Apsidrausti**

Valiutų kursų rizika, pavyzdys

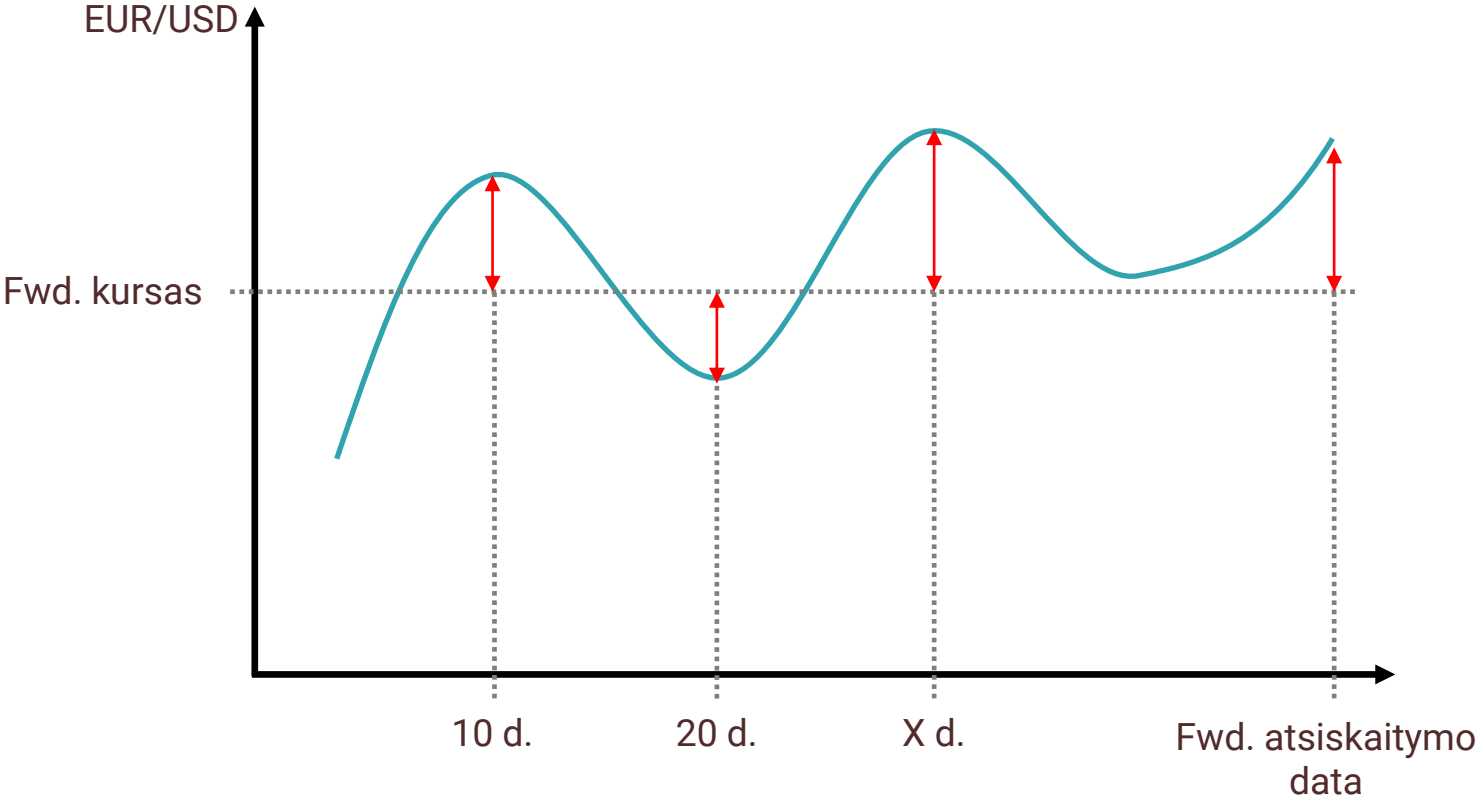
- Įmonė laukia, kol pirkėjas atsiskaitys už prekes: po 30 d. atkeliaus 100 000 USD

		Sandorio suma USD	Sandorio suma EUR
EUR/USD Forvardas (Forward)	1,25 EUR/USD	100 000 USD	80 000 EUR

- Praėjus 30 d.:

Scenarijai	SPOT EUR/USD kursas	Jeigu konvertuoti SPOT	Jeigu konvertuoti pagal Fwd.	“uždarbis”/“nuostolis”
A)	1,30 EUR/USD	76 923 EUR	80 000EUR	+3 077 EUR
B)	1,10 EUR/USD	90 909 EUR	80 000EUR	-10,909 EUR

Rizikos valdymas naudojant išvestines finansines priemones

Išvestinių finansinių priemonių įvairovė

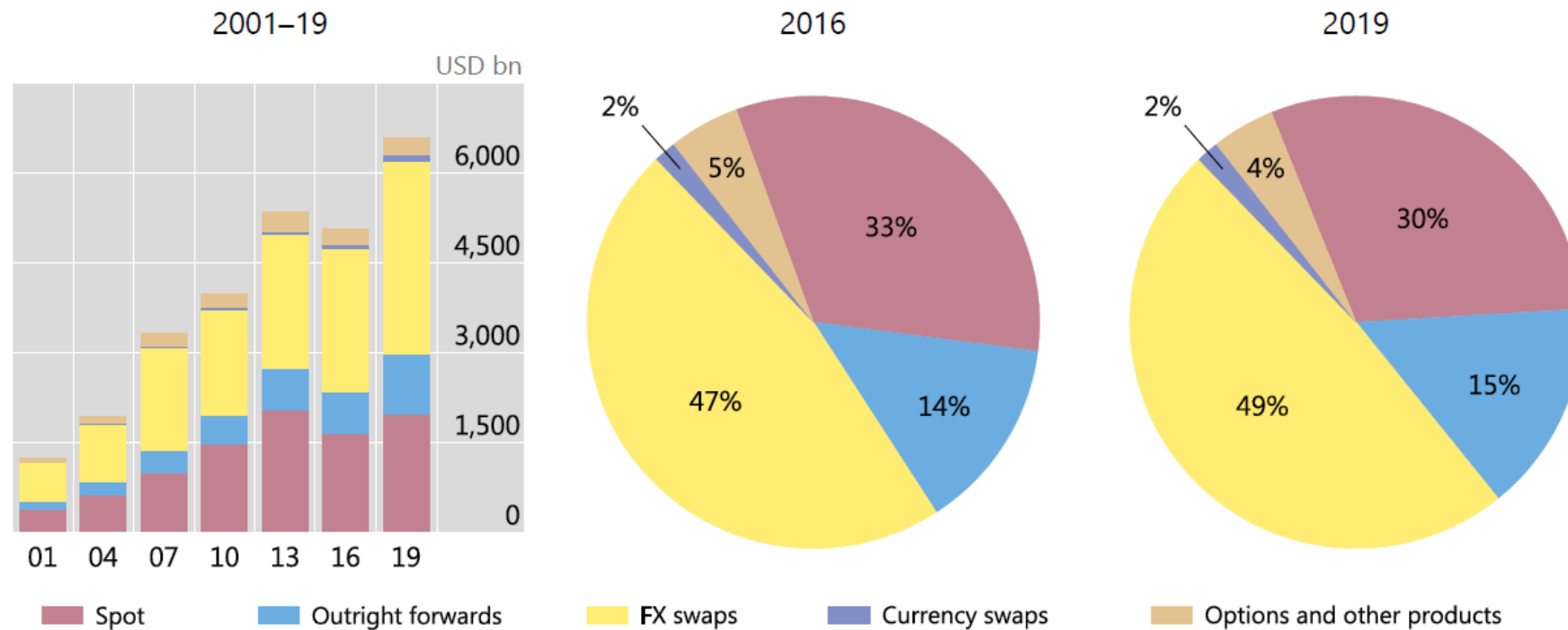
Pavadinimas	Paskirtis
Forvardai (Forwards)	Nestandardizuoti kontraktai, skirti užfiksuoti konkrečiai kainai, konkrečiu laiku ateityje
Ateities sandoriai (Futures)	T.p. kaip forvardai, tik standartizuoti, biržose prekiaujami kontraktai
Pasirinkimo sandoriai (Options)	Sandoriai suteikiantys teisę (bet ne pareigą) pirkti arba parduoti finansinę priemonę ateityje už iš anksto sutartą kainą
Valiutų apsisikeitimo sandoriai (Currency swaps)	Sandoriai, kuriais „pasimainoma“ valiutomis ribotam laikotarpiui
Palūkanų normų apsisikeitimo sandoriai (Interest rate swaps)	Sandoriai, kuriais užfiksuojamos palūkanų normos
Swaptions	Sandoriai, leidžiantys pasirinkti, ar fiksuoti palūkanas ateityje
Visų kitų rūšių apsisikeitimo sandoriai	Bet kas, kas turi kainos riziką, gali būti apdrausta (svarbiausia- užfiksuoti kainą ir laiką, iki kada sandoris galioja)

Valiutų rinkos

Foreign exchange market turnover by instrument¹

Net-net basis, daily averages in April

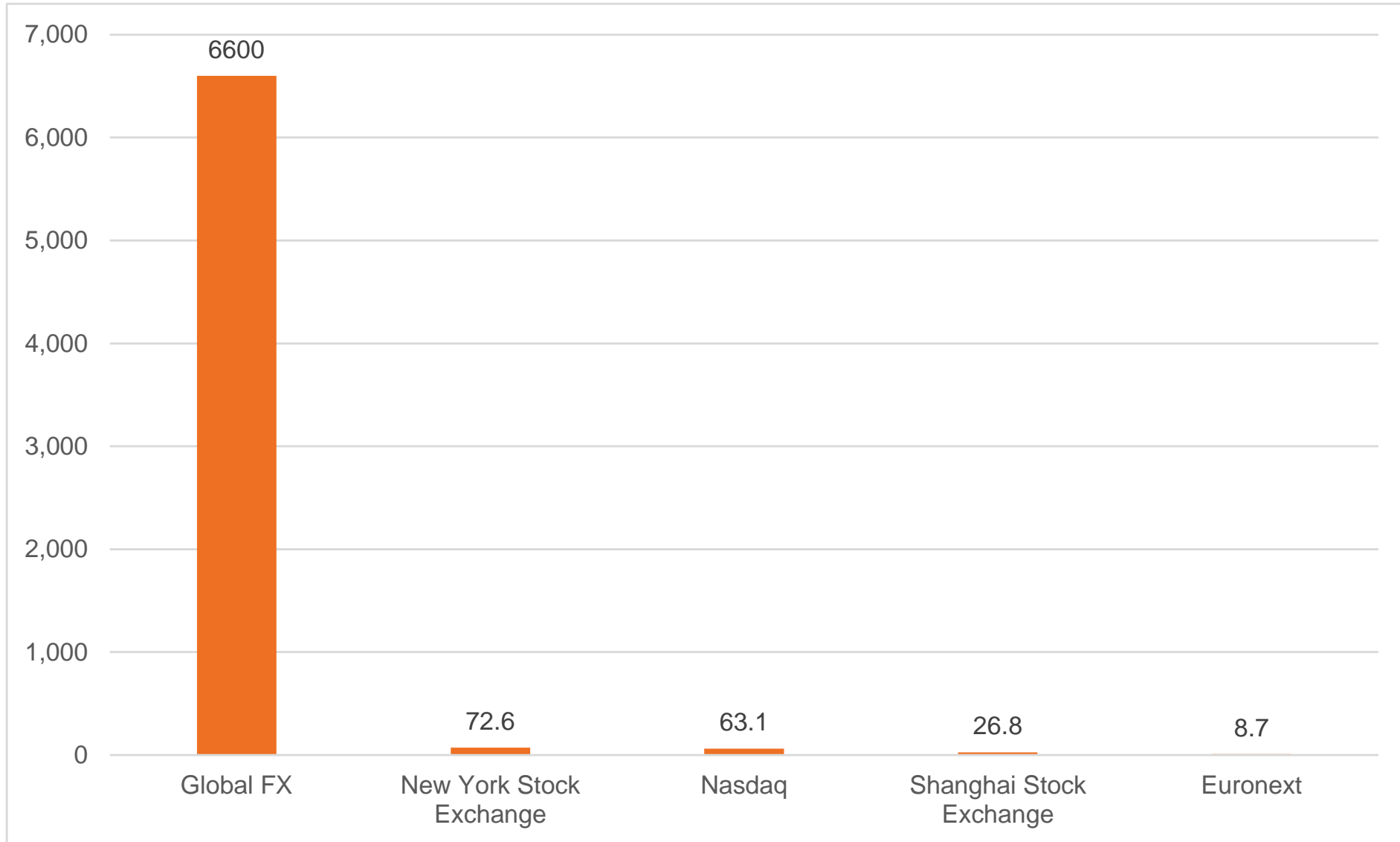
Graph 2

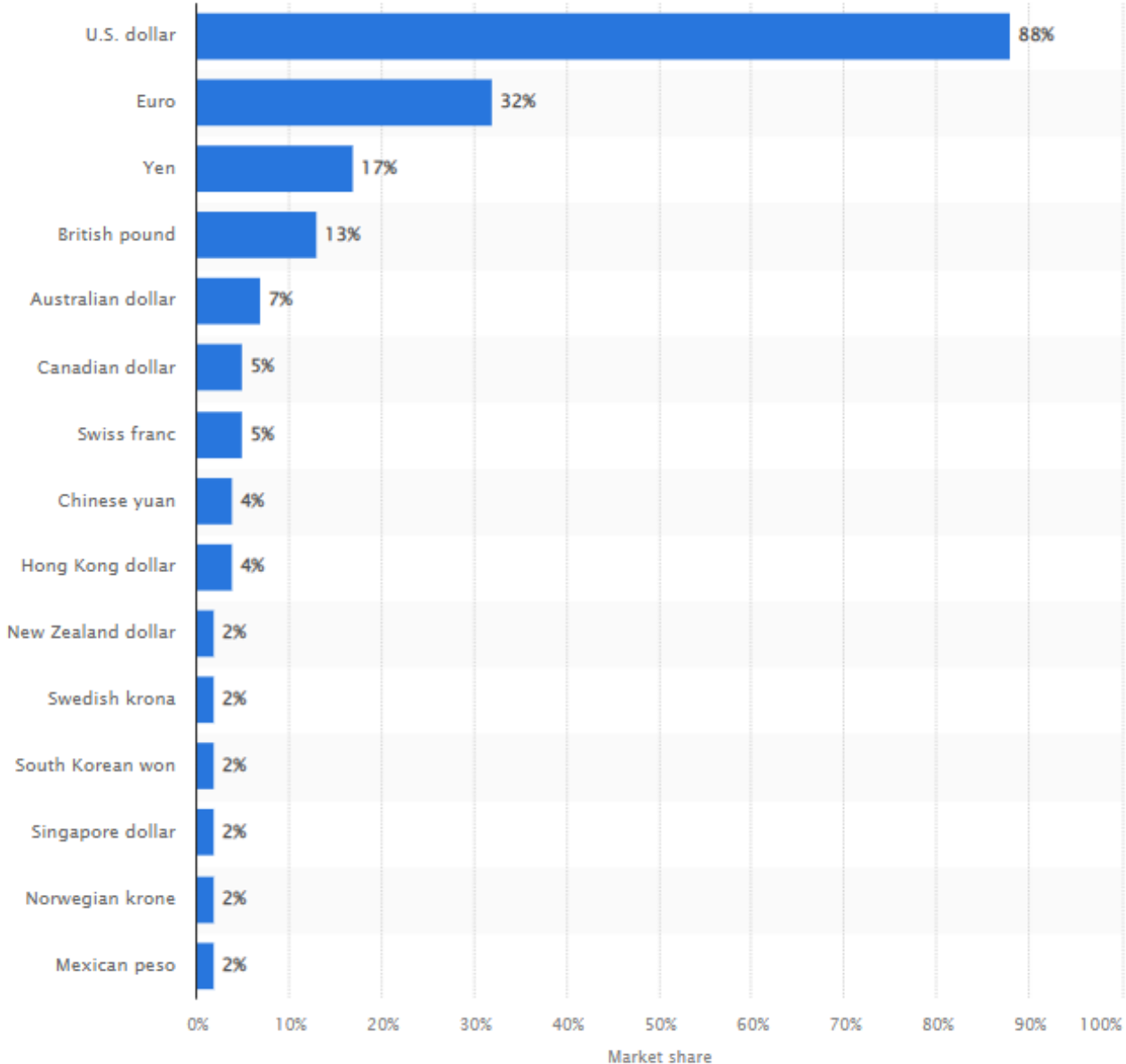
¹ Adjusted for local and cross-border inter-dealer double-counting, ie "net-net" basis.

Source: BIS Triennial Central Bank Survey. For additional data by instrument, see Table 1 on page 9.

Vidutinė dienos apyvarta rinkose

Populiariausios valiutos

The image features a dense background of green oak leaves. The leaves are in various shades of green, from a vibrant lime green to a deep forest green. Some leaves are in sharp focus, showing their characteristic lobed shape and vein structure, while others are blurred in the background, creating a sense of depth. The text 'Ačiū!' is centered in the middle of the image in a clean, white, sans-serif font. The overall composition is natural and serene.

Ačiū!